

В статье описано и обосновано определение псевдоперифрастических форм с точки зрения их структурных и функциональных особенностей.

Ключевые слова: *псевдоперифрастические формы глагола, видовой аспект глагола, функционирование в современном турецком языке.*

Spotar-Ayar G.Y.
Taras Shevchenko National University of Kyiv

FUNCTIONING OF PSEUDOPERIPHRASTICAL FORMS OF VERBS.

This article is devoted to the problem of definition of periphrastical and pseudoperiphrastical forms in modern Turkish language and also to specify its structure. In this article the pseudoperiphrastical forms are defined from the point of its structure and functional particularities.

Keywords: *pseudoperiphrastical verbs, the tenseaspect of Turkish verbs, function of pseudoperiphrastical forms in modern Turkish language.*

УДК 811.113.6²42:32(430)

Стастюк О.С., к. філол. н.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ЖАНРОВА СТРУКТУРА ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ДИСКУРСУ ШВЕЦІЇ

У статті визначено критерії жанрового структурування парламентського дискурсу. На основі цих критеріїв виділено ядро та периферію парламентського дискурсу Швеції. Виявлено специфіку його жанрової структури, зумовлену інституційними умовами цієї країни. Встановлено, що жанрова структура парламентського дискурсу Швеції охоплює декілька рівнів: внутрішню парламентську комунікацію; внутрішню парламентську комунікацію з додатковим адресуванням повідомлення громадськості; комунікацію парламенту з іншими органами влади; комунікацію парламенту із суспільством.

Ключові слова: *жанр, інституційний дискурс, парламентський дискурс, тип тексту.*

Постановка проблеми. Парламентський дискурс у країнах парламентської демократії посідає одне з чільних місць серед різновидів інституційного дискурсу, що на противагу побутовому спілкуванню визначається як комунікативна взаємодія представників соціальних груп чи інститутів, які реалізують свої статусно-рольові можливості [4, с. 193]. Комунікація в парламенті є надзвичайно складною й розгалуженою, охоплюючи значну кількість жанрів, що різняться за своєю формою (усні та письмові), обсягом (короткі репліки й тривалі промови), складом учасників тощо. У зв'язку з цим постає потреба в системному розгляді жанрової структури парламентського дискурсу.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю виявлення жанрової структури парламентського дискурсу як одного з провідних типів інституційного дискурсу в країнах парламентської демократії. На сьогодні відсутні праці, у яких було б систематизовано жанрове розмаїття цієї галузі спілкування.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивчення жанрової структури парламентського дискурсу Швеції ґрунтується на визначенні поняття жанр, запропонованого М.М. Бахтінім, згідно з яким жанрами є відносно стійкі типи висловлювань, що сформовані в кожній сфері використання мови [1, с. 159-160]. При цьому в межах кожного жанру нерозривно пов'язані три компоненти: тематичний зміст, стиль і композиційна побудова висловлювання.

На сьогодні існує досить значна кількість праць, у яких досліджуються різноманітні аспекти парламентського дискурсу. Зокрема, дискурсивним характеристикам спілкування в парламенті присвячено праці шведської дослідниці К. Ліє [7-8]. Спробу порівняння парламентського дискурсу країн парламентської демократії знаходимо в роботі П. Бейлі [5].

Питання жанрової структури парламентського дискурсу розглянуто в роботах Л.К. Граудіної, М.О. Діденка, Й. Кляйна тощо [2-3, 9]. Вони зосереджуються здебільшого на вивченні окремих жанрів (типів тексту), які належать до парламентського дискурсу. Водночас існує потреба в теоретичному осмисленні жанрової структури парламентського дискурсу як цілісності.

Мета статті – з'ясувати жанрову структуру сучасного парламентського дискурсу Швеції, визначити його ядро та периферію, виявити і систематизувати жанрові різновиди, які належать до парламентського дискурсу.

Викладення основного матеріалу. Специфіка жанрової структури парламентського дискурсу Швеції визначається інституційними умовами, у яких відбувається спілкування в парламенті. Ці умови визначені Конституцією Швеції та Положеннями про Риксдаг [див. 10]. Специфічним для парламентського дискурсу Швеції є зокрема наявність текстів, які репрезентують комунікацію парламенту з Королем Швеції. Такі тексти є ритуалізованими.

У документах, що регламентують роботу парламенту, знаходимо і численні позначення жанрових різновидів парламентського дискурсу, які сформувалися в процесі розвитку парламентаризму в Швеції, напр., інтерпеляція (шв. “interpellation”), законопроект (шв. “proposition” та “motion”).

Спробуємо типологізувати ці жанрові різновиди. Для цього спочатку розглянемо критерії, на основі яких буде структуровано жанровий простір парламентського дискурсу.

1. Критерії жанрового структурування парламентського дискурсу Швеції.

Критеріями жанрового структурування парламентського дискурсу можуть бути категорії, запропоновані в систематизованій формі В.І. Карасиком. До них належать [4, с. 200-201]:

- 1) учасники спілкування (статусно-рольові та ситуативно-комунікативні характеристики);
- 2) умови спілкування (пресупозиції, сфера спілкування, хронотоп, комунікативне середовище);
- 3) організація спілкування (мотиви, цілі та стратегії, розгортання і членування, контроль спілкування і варіативність комунікативних засобів);
- 4) способи спілкування (канал і режим, тональність, стиль і жанр спілкування).

Надалі ми зосередимося насамперед на аналізі учасників комунікації – адресанта та адресата повідомлення, оскільки саме їх склад здебільшого й визначає те, якими, наприклад, будуть мотиви чи цілі спілкування, а також їхній стиль і жанр.

Учасниками комунікації, що належать до соціального інституту “Риксдаг Швеції”, є такі: парламент як інститут, парламентський комітет або комісія як інститут, депутат парламенту, спікер (віце-спікер) парламенту, головуючий на засіданні найстарший депутат парламенту, керівник парламентської фракції.

Водночас у парламентській комунікації беруть участь представники інших соціальних інститутів, зокрема Король Швеції, прем’єр-міністр і міністри, представники ЗМІ та громадяни.

Виходячи з цього, виокремимо такі групи жанрів парламентського дискурсу: жанри, що репрезентують внутрішню комунікацію в парламенті (адресантом і адресатом повідомлення є парламент як інститут, групи парламентарів або окремі депутати); жанри, що репрезентують комунікацію парламенту з іншими органами влади або із суспільством (один із учасників комунікації не належить до парламенту); а також жанри, які пов’язані з парламентом тематично (обидва учасники комунікації не належать до парламенту).

2. Жанри, що репрезентують внутрішню комунікацію в парламенті.

Ядро парламентського дискурсу складають тексти, що репрезентують внутрішню комунікацію в парламенті, коли адресант і адресат належать до парламенту як соціального інституту. При цьому можна виокремити два підрівні. До першого з них належать тексти, які продукуються на засіданнях парламентських комітетів і комісій. Ці засідання у Швеції є закритими для громадськості та ЗМІ. Тому на відміну від комунікації на пленарних засіданнях адресатом повідомлення є виключно парламентарі.

Крім того, до ядра парламентського дискурсу належать жанри, які репрезентують роботу парламенту в пленумі, коли адресантом і адресатом повідомлення є парламент як інститут, усі депутати парламенту, групи парламентарів чи окремі депутати, але водночас присутній імпліцитний адресат – громадськість. Існує значна кількість жанрів, що належать до цієї групи. Розподілимо їх за критерієм адресанта повідомлення (автора тексту).

а) Адресант – депутат парламенту: промова депутата парламенту (шв. “anförande av riksdagsledamot”); репліка депутата парламенту (шв. “riksdagsledamotens replik”); законопроект, поданий депутатом парламенту (шв. “motion”).

б) Адресант – найстарший депутат, який головує на першому засіданні парламенту нового скликання: вітальна промова найстаршого депутата, що головує на засіданні парламенту (шв. “hälsningsanförande från ålderspresidenten”).

в) Адресант – спікер парламенту: промова спікера парламенту (шв. “talmannens anförande”); організаційні репліки спікера парламенту (шв. “talmannens repliker”); заява (шв. “anmälan”); повідомлення (шв. “meddelande”); оголошення про зібрання (шв. “kallelse till sammanträden”).

г) Адресант – лідер партії: промова лідера партії (шв. “partiledarens anförande i partiledardebatt”).

До цієї групи належать також документи, що репрезентують роботу в комітетах і є відкритими для громадськості. Адресантом цих документів є парламентський комітет (комісія) як інститут. До них належать: висновки (шв. “betänkande”, “utlåtande”); заява (шв. “yttrande”), пропозиції (шв. “förslag till beslut”).

3. Жанри, що репрезентують комунікацію парламенту з іншими органами влади.

Другий рівень парламентського дискурсу складають жанри, у яких один із учасників комунікації є парламентарем або це парламент як інститут, а другий – представляє інший орган влади. Позапарламентським учасником комунікації найчастіше є прем'єр-міністр, міністри, Король Швеції.

До цієї групи належать такі жанри:

а) Адресант – депутат парламенту, а адресат – представник іншого органу влади: запитання до міністра (шв. “fråga till statsråd”); інтерпеляція (шв. “interpellation”); письмовий запит (шв. “skriftlig fråga”).

б) Адресант – глава уряду: урядова декларація (шв. “regeringsförklaring”); заява про призначення міністрів (шв. “anmälan om utsedda statsråd”); репліка глави уряду (шв. “statsministerns replik”).

в) Адресант – член уряду: промова міністра в парламенті (шв. “statsrådets anförande”); репліка міністра (шв. “statsrådets replik”); відповідь на запитання депутатів (шв. “svar på ledamöternas frågor”); відповідь на письмовий запит (шв. “svar på skriftlig fråga”).

г) Адресат – уряд як інститут: законопроект, поданий урядом (шв. “proposition”). Адресатом у цьому разі є парламент як інститут.

г) Адресант – Король Швеції: промова Короля Швеції, якою відкривається сесія парламенту (шв. “öppnande av riksmöte genom Sveriges Konung”).

4. Жанри, що презентують діяльність парламенту суспільству.

Ще однією групою жанрових різновидів парламентського дискурсу Швеції є жанри, спрямовані безпосередньо на презентацію роботи парламенту суспільству. До таких жанрів належать записи на сторінці парламенту в Твіттері, а також тексти, розміщені на веб-сторінці Риксдагу [див. 11-12]. Тут громадськість є вже не імпліцитним, а експліцитним адресатом повідомлення.

5. Жанри, пов'язані з парламентом тематично.

Периферію парламентського дискурсу складають тексти, адресантом і адресатом яких не є безпосередні учасники парламентських дебатів, але які тематично стосуються роботи парламенту, наприклад, газетні статті, написані журналістами, які висвітлюють роботу шведського парламенту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, парламентський дискурс Швеції характеризується складною жанровою структурою, що охоплює значну кількість типів текстів. Його ядро складають жанри, які репрезентують внутрішню парламентську комунікацію. Адресатом та адресантом таких текстів є парламент як інститут, групи парламентарів чи окремі депутати. При цьому дебати на пленарних засіданнях характеризуються подвійним адресуванням повідомлення, коли воно звернене не лише до колег-парламентарів, а й до суспільства. Другий рівень жанрової

структури парламентського дискурсу Швеції охоплюють тексти, які репрезентують комунікацію парламенту з іншими органами влади, а також комунікацію парламенту з суспільством. У цьому разі один із учасників комунікації не є парламентарем. Третій периферійний рівень утворюють жанрові різновиди, пов'язані з парламентом лише тематично.

Слід зазначити, що розглянуті в статті жанрові різновиди парламентського дискурсу Швеції не вичерпують усього жанрового різноманіття цієї галузі спілкування. Крім того, жанрова структура є динамічною, вона змінюється з плином часу внаслідок змін у регламенті роботи парламенту, а також за рахунок розвитку нових форм і засобів комунікації парламенту із суспільством. Парламентському дискурсу інших країн також властива дещо інша жанрова структура. З огляду на це, перспективи подальших досліджень полягають в аналізі окремих типів парламентських текстів, виявленні тенденцій їхнього розвитку, а також проведенні зіставних досліджень жанрової структури парламентського дискурсу різних країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бахтин М.М.* Проблема речевих жанров / Михаил Михайлович Бахтин // Собрание сочинений. – М. : Русские словари, 1996. – Т. 5 : Работы 1940-1960 гг. – С. 159-206.
2. *Граудина Л. К.* Культура парламентской речи / Людмила Карловна Граудина, Евгений Николаевич Ширяев. – М. : Наука, 1994. – 359 с.
3. *Діденко М. О.* Політичний виступ як тип тексту (на матеріалі виступів німецьких політичних діячів кінця 20 століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Максим Олександрович Діденко ; Одеськ. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2001. – 19 с.
4. *Карасик В. И.* Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Владимир Ильич Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
5. *Bayley P.* Cross-Cultural Perspectives on Parliamentary Discourse / ed. by Paul Bayley. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2004. – 384 p.
6. *Busqvist U.* Arga leken med Göran Persson – interaktivitet och interaktion på partiernas webbplatser / Ulf Busqvist // Paketerad Politik – elva essäer om journalistik och medier / Mats Ekström, Åsa Kroon (red.). – Stockholm : Carlssons Bokförlag, 2007. – 190 s.
7. *Ilie. C.* Discourse and Metadiscourse in Parliamentary Debates / Cornelia Ilie // Journal of Language and Politics. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2003. – Vol. 2 (1). – P. 71–92.
8. *Ilie C.* Histrionic and Agonistic Features of Parliamentary Discourse / Cornelia Ilie // Studies in Communication Sciences. – Lugano : Univ. of Lugano, 2003. – Vol. 3 (1) – P. 25–53.
9. *Klein J.* Textsorten im Bereich politischer Institutionen / Josef Klein // Text- und Gesprächslinguistik : Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung / hrsg. von Klaus Brinker, Gerd Antos [u.a.]. – Berlin ; N.Y. : Walter de Gruyter, 2000. – 1. Halbband. – S. 732–755.
10. *Sveriges grundlagar och riksdagsordningen.* Inledning av Magnus Isberg. – Stockholm : Riksdagsförvaltningen, 2011. – 220 s.
11. *Sveriges riksdag* [Електронний ресурс]. – Режим доступу від 05.09.2016 : <https://www.riksdagen.se>.
12. *Sveriges riksdag (@Sverigesriksdag)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу від 05.09.2016 : <https://twitter.com/sverigesriksdag>.

*Стасюк О.С., к. філол. н.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ*

ЖАНРОВАЯ СТРУКТУРА ПАРЛАМЕНТСКОГО ДИСКУРСА ШВЕЦИИ

В статье определены критерии жанрового структурирования парламентского дискурса. Выделены ядро и периферия парламентского дискурса Швеции. Выявлена специфика его жанровой структуры, возникшая под влиянием институциональных условий в данной сфере общения. Определено, что жанровая структура парламентского дискурса Швеции охватывает несколько уровней: внутреннюю парламентскую коммуникацию; внутреннюю парламентскую коммуникацию с дополнительным адресованием сообщения обществу; коммуникацию парламента с другими органами власти; коммуникацию парламента с обществом.

Ключевые слова: жанр, институциональный дискурс, парламентский дискурс, тип текста.

*Stasiuk O.S., PhD.
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

GENRE STRUCTURE OF PARLIAMENTARY DISCOURSE OF SWEDEN

The article deals with specific nature of the genre structure of the parliamentary discourse of Sweden. The criteria of genre structuring of the parliamentary discourse are proposed. The specific nature of its genre structure influenced by the institutional conditions is revealed. It is defined that the genre structure of the parliamentary discourse of Sweden consists of several levels: internal parliamentary communication; internal parliamentary communication that is presented in the media and is implicitly addressed to the society; communication of the parliament with other authorities; communication of the parliament with the society.

Key words: genre, institutional discourse, parliamentary discourse, text type.

УДК 811.512.161

*Телешун К.О., к. філол. н., асист.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ*

АФІКСАЛЬНИЙ СПОСІБ СЛОВОТВОРУ ЯК ПРОДУКТИВНИЙ СПОСІБ ТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ ТОРГІВЛІ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ

У статті досліджено формально-структурні особливості однослівних торговельних термінів турецької мови, утворених суфіксальним способом. Окреслено основні тенденції суфіксально-го способу термінотворення, виявлено та проаналізовано найпродуктивніші словотвірні моделі.

Ключові слова: турецька мова, торговельний термін, словотвір, афіксація, словотвірна модель.

Суфікси, “виконуючи функції службових морфем, не можуть виступати семантичним ядром слова” [5, с. 55] та слугувати основою самостійного висловлення, вони лише уточнюють основу; основною їх функцією є словотворча функція.